

БЕОГРАДСКЕ ОПШТИНСКЕ НОВИНЕ

ЗВАНИЧНИ ЛИСТ ОПШТИНЕ БЕОГРАДСКЕ

Год. XIX.

ЧЕТВРТАК 6. ДЕЦЕМБРА 1901.

Број 45.

ИЗЛАЗЕ НЕДЕЉНО ЈЕДАН ПУТ

ПРЕТПЛАТУ ВАЉА СЛАТИ УПУТНИЦОМ НА ОПШТИНСКИ СУД
А СВЕ КОРЕСПОНДЕНЦИЈЕ НА УРЕДНИКА

ЦЕНА:

За Србију на годину 6 динара
на пола године 3
За стране земље на годину 9

РУКОПИСИ НЕ ВРАЋАЈУ СЕ

НЕПЛАТЕНА ПИСМА НЕ ПРИМАЈУ СЕ

ОПШТИНСКО УРЕЂЕЊЕ

и

АДМИНИСТРАЦИЈА ГРАДА ГЛАЗГОА

(По Сер Демсу Белу председнику општине Глазговске и г.
Демсу Патону председнику Уједињених Музејских Удружења
Уједињене Краљевине — Велике Британије и Ирске)

Година 1896

VI

САНИТЕТ

1.

Модерно порекло санитета. — Стари санитет и његов делокруг у средњем веку. — Шарлах, куга, бубулице, колера и тифус. — Борба општине са овим заразама. — Мере противу колере. — Модерно гледиште на епидемије. — Њихове појаве у деветнајестом веку. — Рад општине. — Зачетак санитарске службе у 1857 години. — Проширење њене власти у години 1862. — Постављење првог лекара општинског. — Тежак почетак. — Закон о полицији од године 1866. — Постављење санитарског инспектора. — Установа општинске болнице. — Множење болница. — Слободна болница за све грађане. — Измена и допуна закона о полицији од године 1890. — Даља санитарска наређења.

Санитарско одељење града Глазгоа, јесте једна од најмлађих установа општине глазговске, као што је санитарска радња општинског Одбора, једна од првих брига његових, од добитка општинске нам самоуправе. Право говорећи, свака мера и свака уредба општинска, која је ишла на побољшање местних и здравствених услова, јесте санитарска мера и уредба. По себи се разуме, да све те мере и уредбе власти нису увек биле најбоље смишљене, као што се увек нису клониле општем добру и добитку — чак се може рећи, да је многи добронамерни покушај са те стране доносио и штете и зла — али ми морамо судити и о људима и њиховим делима према времену у коме су се јављали, и количини знања и искуства са којим су располагали. Пре свега, треба знати да су ове заштитне и многобројне потребе санитарске, у великој мери, тековине наших рођених дана, да је дакле и већина и моћ одолевања разноврсним потребама санитарским потекла из нових услова нашега живота, а није им предходила. На пример. У половини осамнајестог века, ваздух нашега Глазгоа био је извесно чист и здрав, као што је и тадања речна вода наша била и бистра и чиста, а бунари наши били још незаражени. Чак за земљу под нашим ногама можемо рећи да је тада била и здрава и девичаста, јер ју још нису прорили били ови данашњи „канални“, „пропусти“, „олуци“ и ваздан којекаких „згода санитарских“, са којима се наше модерне

санитарске доиста и поносе, али које им и доста бриге, муке, па и главобоље задају. Па ипак, и тај стари и тај девичасти Глазго наш имао је своје санитарске невоље, и носио се ш њима како је кад најбоље умео. Њему је, на прилику, као и свима већим местима старе Јевропе, тада долазила у госте она ружна и тешка болештина средњих векова која се зове лепрозија или шарлах. Незнајући за какав бољи лек од онога који је претписало Свето Писмо у старом завету, они су издвајали такве болеснике у „пољске логоре“; а, кад су стекли и мост (!) преко Клајда, онда су, у години 1350, подигли на јужној обали реке, тако звану, болницу Светог Нинијана, и у дотичној и зеленој околини смештали исте болне беднике. Још је ориџиналнија била борба њихова са кугом и њеном напаћу. Јер, као што се из дотичних летописа види, она је страховито беснила над нашим Глазгоом у годинама 1647 и 1648. Налазећи још једнако да је долазак таквог једног госта, просто изасланство Провиђења, излив гнева Божија над грешним светом, они су прво бежали од оних које је чума погодила, а за тим су, силом власти, сатеривали такве јаднике у некакве жалосне бараче изван вароши, разбирали преко нарочитих најамника три пут недељно ко је од њих умро, а ко је још жив, и — чекали „док се Бог смиљује да престане са тим наказанем!“ Стоји, до душе, и то, да су се онда, — ако и невешто и сурово, али тек — противу шарлаха при мењивале и неке од ових данашњих мера, предупредних и противуборних, као на пример и нарочито, издвајање болесника из куће, па и из вароши, и смештање у одвојена и здравија боравишта у пољу. Формалне болнице, као што ћемо видети, дошле су доцније, а са њима, наравно, и систематско лечење лекарско. На жалост, у колико је шарлах попуштао, куга као да је расла у снази и жестини својој. Тако, у првој половини седамнајестог века, она је (куга) постала прави ужас и страховило Јевропе. Управо, и тек што нас је, у осамнајестоме веку, нешто и оставила, а ето ти на њено место великих богиња. Да, и још се нисмо ни овога бича како треба опростили, а ето ти са зором деветнајестог века, и као жалосно наслеђе великих ратова јевропских, ето ти кобнога тифуса. И све су ове напасти сналазиле и наш Глазго, — и ако нам данас није могуће оценити и колико су света покосиле. Једно сигурно знамо, а то, да: је — изузев момената кад је општи страх и пропаст владао — да је сиротиња остављана да умире без икакве помоћи и пажње.

Глазго је имао своју прву велику епидемију тифуса у години 1818. Од тада је тифуса, избијајући периодично са особеном жестином и смртношћу, све док није у последњој четвртини века скоро са свим ишчезла. Упоредо са тифусом, а свакако одмах за његовим трагом, у три маха посетила је и косила наш Глазго азијска колера. Први пут је то било у години 1832, кад је уморила 2842 лица, или сваку четрнајесту душу од хиљаде становништва — и то поред и без тифуса који је тада такође у месту беснио. За тим је (азијска колера) дошла по други пут у години 1848—49 — одмах за трагом ужаснога тифуса — и уморила 3772 лица, или сваку једанајесту душу од хиљаде становништва. Исто тако у 1853—54, и опета одмах за тифусом, наишла је и покосила 3885 душа, или дванајест од хиљаде становника. Најзад је колера у 1866 и опета походила Глазго, али овога пута наишла га је тако спремна на отпор, да му је однела свега 66 душа.

Нити се наш Глазго разликовао од осталих великих вароши британских, у искуству, које је имао са епидемијама, великим и малим, као и са хроничним наступима разних грозница, које су га тресле услед његове нечистоће, његове претрпаности и његове многе сиротиње. Наши су греси тада били већи, па не треба да се чудимо ако је већа била и казна, која нас је стижала. Нити је наша општина у то доба правила какав изузетак од општега правила — забуне и пометености — пред сликом опасности и смрти. Требала је, управо, да наиђе на град онаква једна напаст од колере, какву мало час себи представисмо, па да се и свет и општина на посао крену. И тада смо добили, поред општих наредба за одржавање чистоте и по кућама и по улицама, поред разних, ако и привремених, болница за одвајање колеричних болесника и њихово систематско лечење, добили смо и нарочито општински прирез за сузбијање таквих зараза. Међу тим, док је свет, у страху од очевидне опасности, и прегао био да се одбрани и осигура, нико није, ни у држави ни у општини, водио рачуна о оним другим непријатељима народнога здравља, који тихо, нечујно и неолажено, али и трајно и постојано односе онолико исто жртава, колико и највеће куге и заразе. Тада се стекло било уверење, да се и противу најстрашнијих епидемија светских даје борба водити, па и с крајњим успехом водити. Али је за ове обичне и редовне, ако исто тако убитачне, грознице и врућице и т. д. остала и даље у снази тео-

рија о „Провиђењу“ и „казни божијој.“ Сиротиња и њени бедни квартави били су та нарочита попршта, на којима су се ове болештине шириле — све док нису дохватиле и јаче и моћније куће и адресе, те преко њих и општину и њену власт из сна пробудиле. Већ, не мислимо да кажемо, да су општински чиниоци тога доба били ту особено грешни, или криви. Људи су и тада, као увек од тада, радили како су најбоље знали и умели. А ако нису знали све ово што ми знамо данас, онда бисмо их могли са истим правом оптуживати, што нису пре нас знали за електричну светлост, и њоме свој и наш Глазго осветљавали, — колико што нису, преко својих општинских одбора, још онда и још у почетку деветнајестог века, установили овај наш данашњи општински санитар.

Дакле, слободно се може рећи, да су и надлежни чиниоци и свет у опште, тек полагаано и поступно, дошли до достојне оцене факта: да се куге и заразе не одбијају на јуриш, т.ј. мерама које се на врат на нос предузимају, кад је већ непријатељ ту, и само под утицајем страха и трепета; него да се треба од њих из далека осигуравати, тихим и сталним *предупредним* средствима. На тај начин, ми смо дошли и до закона и законодавства, које се брине, али не само о периодичним најездама куге и колере, него и о оним обичним и убитачним *грозницама*, које нас готово никада и не остављају. И доиста, тековина је тек наших дана она тврда и спасоносна вера: да је у истини могуће борити се противу тих великих напасти заразних; и да, док су људи од науке, док су модерни *бактериолози* и *патолози* вршили велико дело, проналазећи узроке и изворе постанка, а услове лечења, таквих болести, још су нам већу услугу учинили они хигијеничари и *санитетски* трудбеници, који су нас научили: како да спречимо и само зачеће њихово у нашој средини, као и како да их сузбијамо и савлађујемо, кад се ипак појаве.

*

Било је то у години 1857, кад је општинска *полиција* (полицијски комесаријат) први пут озбиљно схватила своју праву дужност према јавноме здрављу, и одредила ону нарочиту „комисију противу варошке нечистоће“, из које се после развила ова данашња *санитетска* власт наша. Кроз све предходеће године, па и векове, здравствени услови нашега града само су опадали, и то опадали у пркос похвалноме приватноме милосрђу и појединачним напорима, који су беду јавну олакшавали, као и у пркос покушаја ове *општине*, која се трудила колико је најбоље умела да злу на пут стане. Тако, у години 1794, отворена је прва племенита установа тога реда, „*Краљевска Болница*“ у Глазгоу, у којој су се, потом, неких седамдесет година дотични директори њени јуначки борили, да изврше чин, који се данас признаје као *основни задатак* саме општине. У почетку, изгледа да је 14% ово-болничких случајева падало на „грозницу.“ Али, кад се 1818 године појави она прва велика зараза *тифуса*, сразмера случајева грознице скочи на свих 60%, и поплави скромно уточиште ове болнице, тако, да је се морало подићи засебно и привремено одељење са 200 болесничких постеља. И то је учињено снагом јавног и добровољног уписа у Марту исте 1818 године — као што је, после, а у току неких шестнајест година, иста зграда

послужила за неговање и лечење близу *две хиљаде* болесника. Ну, тада, директори болнице реше, да, на место онога привременог одељења, подигну *сталну* зграду за примање грозничавих болесника; јер се (да наведемо њихове речи) показало: „да Глазго никада није без *неке* грознице, док, међу тим, свакога часа та болест може да узме и велике размере и опасан облик *заразни* за целу варош.“ И тако се године 1832 доврши и отвори *стална* зграда за грозничке случајеве, са 200 болесничких постеља. Дотле је већ и растућа напаст *заразног тифуса* покренула општински суд да (1831) састави тако звани *Одбор јавног здравља*. Овај одбор одмах приђе послу, и нађе један стари *млин* памучни, који преправи и удеси за 135 болесничких постеља, поред 60 других, које, под кровом оделите *бараке*, директори болнице подигну на болничком земљишту. Међу тим, одмах сједеће (1832) године, све се то показало и мало и недовољно; јер те године није само беснио *тифус*, него се јавила и она прва велика зараза, *колера*. У осталом, није боље било ни године 1837, када *поново* изби *заразни тифус*, и направи исти пустош. И опет се болнице грозничавих препунише, и опет се један „*Одбор јавног здравља*“ састави, и опет се „*привремено*“ стање остаде пуних десет година, када, у години 1847, нађе *поново тифус*, али овога пута и јачи и страшнији но икада за људска памћења, и само природно поплави и *прели* својом масом болесничком све дотадање болнице варошке. Ту сад буду у помоћ позване и околне *парохије* и општине; те се, удруженом снагом, подигну *бараке* за смештај неких 900 болесника. Како, пак, војска нових болесника притисне и претрна и ова склоништа, то се на брзу руку морала подизати нова. Величина несреће може се судити по факту, да је у самој 1847-ој години требало 1254 болничке постеље за *саме болнике од грознице*, док је неких 11.425 душа те године прошло кроз варошке болнице. У самој вароши и њеној целини, ова је зараза погодила била свих 43,000 душа, или свакога (тада) *осмога* становника Глазгоа, а однела у гроб, и то *само* од *тифуса* однела у гроб, сваког *седамдесет шестог*. Да, и као да све то није доста било у години 1847, одмах за њом у години 1848, *по други пут*, дође нам у госте *азијска колера*, и она *сама* покоси 3772 душе. У години 1851 јави се *понова* заразна грозница, па поново и отвори оне „*привремене*“ *бараке*, и варошке и „*парохијалне*“; и тако би до 1853, када и *опет* нађе *колера*, и у години 1854 однесе 3882 душе. Најзад, у години 1862 оснива се у нас и општински *Санитет*, — „*Санитетско Одељење*“ — са потребним лекарима и инспекторима градске чистоће, односно, нечистоће.

*

Кроз цео дуги период, од 1800 до 1862 године, *непосредне* мере за побољшање јавног здравља, од стране општине и њеног Одбора биле су ситне и малобројне. Општина се постарала, доиста, и за извештан општи систем *канализације*, и за бољу *калдрму* — која је много допринела чистоти улица — као што је, путем повластица *тројим* кумпанијама, довела чистију воду из рођенога Клајда; али та је вода, парочито, у брзо постала врло чудна и врло сумњива. Ово је таква и толика истина, да се доиста може сматрати као један, али

не само као највећи могући *дар*, него и као највећи могући здравствени *благодар* и *санитетски подвиг*, онај успех наше општине: да снабде наш Глазго овом садањом и *красном* и обилатом водом са висина *Лак-Катрајна*. Да је ту доста и муке било, може се ценити по томе, што је наша општина *једва* и добила за то предузеће (1855) *законско* одобрење Парламента! Чим смо, пак, ту *красну* воду добили, — а то је било у Марту 1860 год. — одмах је престала и домаћа, кућевна, употреба воде из нашега Клајда. Ну, то је, скоро, било и све што се на пољу *непосредних* санитарских услова тада добило. Ево, управо, шта нам наш надлежни сведок и лекар *Др. Д. Росел* у својој *красној књизи* о „*Еволуцији глазговског санитета*“, у кратко вели: „*санитета*, у модерноме смислу те речи, тада у Глазгоу *није ни било*“!... Цела је истина, да су још у годинама 1800—1807—1821, 1830 и 1837, донети *силни полицијски закони*, по којима је *власт* имала настојавати над строгом чистотом и градских улица и *приватних* нужника и помијара; али тек 1843 постављен је стварно-одговорни *инспектор*, коме је у задатку и дужности било, да мртво слово закона преводи у живо дело, да се и улице и тротоари уредно чисте; да се и приватна дворишта и приватне куће и клозети, па и сами *басамаци*, одржавају у добром и чистом стању; да се стаје на пут претрпавању *заједничких* станова; да се болесници заразних грозница издвајају и по приватним становима, а само њихово разболевање власти достави; и најзад, да се све такве собе и станови, у којима су лица од таквих болести боловала, што боље очисте, оперу и *дезинфикују*. Закон од 1843 био је доиста један велики корак у напред на пољу санитарном; али, на жалост, ни он није колико треба у дело превађан. Узрок овоме, у осталом, као да ће бити у томе: што се њиме није предвидело и потребно *изврши* тело; а саме „*дужности*“ дотичних биле су тако *магловито одређене*, да су, *сви надзора чистоте*, њих дотични чиновници сматрали као једну обичну *узгредницу* полицијску. Више и од тога, нама и сам ауторитет *Др. Скота Ора* сведочи: да је она велика епидемија од године 1847 била у пуноме јеку, пре него је „*власт*“ покушала да и једну једиту кућу заражену *дезинфикује*; а то потврђује и *Др. Сутерланд*, који се, о истој небрежливости полицијској, још оптрије изражава. — „*Бубре* је — вели — „*било* тада *практична* брига кућних сопственика и оно је из вароши *изношено* кад је околним *сељацима* за њихове *њиве* требало, и баш онако, као што се данас с тиме ради по најбеднијим *селима* енглеским.“

Очевидно, општину глазговску чекао је *циновски посао*, кад се, у години 1857, положише први основи градскоме санитету, у виду једне „*комисије противу нечистоће*“, а под *преседништвом* г. *Дана Јура*, касније и председника општине глазговске. Та колонија зађе пре свега по целој краљевини, и темељно проучи санитарско стање свију главних вароши Велике Британије, као и делокруг власти местних им управа, па према томе изради и санитарски *план* за варош Глазго. И доиста, из текста *препорука* садржаних у извештају те комисије *извађене* су, формулисане, па, кроз Парламенат после и *узаконене*, *санитетске* одредбе у *закону о полицији* од год. 1862. Оцењене према данашњем мериљу, *власт*

коју је овај закон тражио за општински санитет, била је и мала и скромна; јер је исти обухватао за општину само *обавезно* постављање општинских *лекара*, и дозволу за постављање нарочитих *инспектора* варошке чистоте, као и једног или више инспектора *заједничких станова* градских. Одређене дужности општинскога лекара биле су: да реферише о здравственоме стању појединих квартова варошких, њихових улица и дворишта, и да препоручи санитарске мере, које налази да се у томе и томе крају вароши треба да предузму, с обзиром на опасност од какве заразе или болестине. Његово је још било, да извести општину о нарочитој болести која влада у коме крају, или и опасности којој је тај крај од такве болести изложен, и да препоручи средства која се благовремено имају употребити противу исте, а лек за њено сузбијање ако се већ појавила. По добитку таквог извештаја о болесном стању извеснога краја, општински суд имао је и право и дужност: да обнародује такав факт; а за тим, да позове и сопственике и становнике дотичних домова: да се подвргну мерама чишћења, рибања, кречења, ветрења и *дезинфиковања*, које санитарска власт нареди, и које ће они издржати до рока који иста власт одреди. Даље, општински ће суд имати право, да за цело то време, а у договору са државном влашћу, врши у означеноме крају вароши, *преглед из куће у кућу*, да исели из сваке претрпане куће сувишан број укућана, да нареди изношај свеколике нечистоће, да издвоји болеснике од здравих и да им пружи лекарску помоћ; а, ако је болест њина заразне природе, да им одели са свим оделите станове. Исте године донете су и за *заједничке станове* у вароши, општинске *цредбе*, по којима сваки закупник њихов мора јавити власти сваки случај разболевања од грознице, или од ма какве озбиљније болести у кући; па је дужан био да свакодневно предаје власти листу имена и адреса укућана претходеће ноћи, као што је у *свако време* дужан био да отвори кућу и на услузи буде општинском лекару, или општинском инспектору.

По одредбама *закона о полицији* од године 1862, образована је једна *полицијско-санитарска комисија* под председништвом г. Јура, са члановима: доктором В. Т. Гарднером, професором медицине на Глазговском универзитету; и још једним *инспектором* градске нечистоће. Овај последњи члан комисије (инспектор) спајао је тада у својој једној личности све оне инспекторске дужности за које Глазго има данас читав *штаб* чиновнички. „Тај први општински лекар — вели Др. *Росел* у поменутој књизи својој — „и његова шака слабих помоћника брзо ли су се, *брзо*, нашли у таласима беснећег тифуса.“ Од 1843 године у вароши није било епидемије, која би се, према мерилу *оних* дана, могла назвати „*великом*“; па ипак, никада Глазго није био без такве неке беде. У години 1859, поштеђен је био од најмање познате цифре, јер је тада изгубио само 381 душу своју; али је после тога, данак његов бичу заразе растао, док није у години 1864 достигао 1138, а у години 1865 и свих 1177 жртава. Као и обично, ништа се није *на време* урадило да се зло спречи, или, ако наиђе, да се одбије. *Грозница* је нарочито текла, и расла и опадала, као морска вода; и сва је разлика била у томе, што су је *над-*

лежни бележили у болничке им спискове са задовољством кад је опадала, а са зebњом и страхом кад је расла. Доктор Гарднер био је тада *главнокомандујући* — противу непријатеља који је освојио био и варош и околину, који је све стратегијске тачке у земљи и заузео и утврдио био — а сва *војска* његова то је била она његова „*санитарска комисија*“! Али он не клоне, него прегне и да регрутује и да вежба своју бити имајућу војску, па и да ју научи како надмоћном непријатељу у очи да гледа, а ш њиме се и у коштак хвата. У Јануару 1864 он одабере из редова *крстних* чиновника полицијских, три полицајца, и одреди их „на санитарску дужност“; па онда најми у вароши за рачун општине два дућана, по цену кирије од 25 фуната стерлинга, и те дућане назове „санитарском канцеларијом.“ За тим, у Септембру исте године, подигне у Високој улици („High Street“) *прву* општинску *перионицу и дезинфекцијоницу*. На плац погоди кирију од пет фуната стерлинга, а на плацу подигне и удеси зграду, на коју потроши свега 224 фунте стерлинга. Тада образује *штаб*, који је имао изводити *кафене и кречене* заражених домова Глазговских, под руководством главног *инспектора* варошке чистоте. Пошто се тада већ и у зиму зашло било, то наступе обичне *тешкоће* око смештаја болесничког. Услед тога састане се *конференција* од управника *кравевске болнице* и чланова *парохијалних одбора* и полицијске комисије, са дотичним лекаром, и на њој се донесе решење: да се на основу закона од 1862 најме „*привремена склоништа*“. Ну, сад наступе *тешкоће*; јер нико није хтео да изда своју кућу за болницу заразних болести. У зло доба пристане један газда, да на тај пиљ изда један свој неупотребљиви *млин* у предграђу Андерстону. Али, чим је дотични свет чуо, да ће у његовом крају да се смести болница за заразне болести, он листом скочи, одупре се, и тај план поквари. Сад није остало друго, него да се негде на празноме плацу подигне засебна зграда. И то се најзад и учини куповином једног празног земљишта у предграђу Сент-Ролакса, и на њему, у сред зиме, по дубокоме снегу, подигне једна дрвена зграда на цигленом темељу, и у њу смести, у пролеће 1865 год. 25. Априла, — 136 болесничких постеља. *И то је била прва општинска болница града Глазгоа за болеснике од грознице.*

Закон о полицији од године 1866, који, поред многих каснијих измена и допуна, и данас за Глазго важи, знатно је појачао и власт и делокруг *санитарског* оделења. По томе закону, општина је дужна да подигне потребне болнице и *перијонице* јавне, и да постави главног санитарског инспектора, као и подручач му санитарски штаб. На место права да нагна сиротињске *настојнике* да иселе болујуће од грознице из *заједничких станова*, закон овај нареди да се такви болесници носе у *општинску* болницу. Благодарени, дакле овоме *местном* закону, као и *општем* закону о народном здрављу у Шкотској, донетом идуће (1867) године, Глазго дође у положај да стално уреди своје санитарско оделење, и да, без прекидања приступи вршењу свога *добротворнога задатка*. Дабогме, да је прва и највећа *тешкоћа* такве једне нове установе била: да се отме од полиције, од шефа

грађевинских радова, и од инспектора за градску чистоћу.

Сагласно, дакле, дотичним наређењима закона од године 1866, први прописни санитарски *инспектор* буде постављен у години 1870-ој. Једновремено са тим, извршно особље санитарско буде преустројено и појачано, и нове канцеларије узете у улици (Montrose Street) у којој се и данас налазе — ма да у истој улици стоји већ *готова нова зграда*, која је коштала 20,000 фуната стерлинга (пола милијуна динара). За тим се брига о чистоти и општем здрављу вароши повери једној нарочитој *полицијској комисији*, која добије име „*комисија варошког здравља*“, са подкомисијама за болнице и варошку чистоту. При крају исте (1870) године, буде купљено имање, тако звано *Белведер*, на коме се имала *подићи* једна болница. Исте године повећа се број постеља у оној „*привременој болници*“ за грозничаве, од 136 до 250, а исти се број постеља намести и у једној, на брзу руку подигнутој, згради на овоме имању, Белведеру. Године 1871 подигне се у истом Белведру и нова *перијоница* и нова *дезинфекцијоница*; као што се доцније у години 1878, на истом земљишту, подигне и *болница за велике богиње*; док се она кућа која је у „*парламентској улици*“ за тај циљ узета била, сада и затвори. У години 1887 буду довршене све сталне зграде за смештај болесника од грознице, и у њима намести неких 390 постеља; а 1892 приступи се зидању *велике* болнице за грозничаве са 440 постеља. Кад се доврше све до сада предузете *сталне* грађевине за болнице, онда ће се у њима моћи једновремено сместити 980 болесника, а свака ће постеља заузимасти 2000 кубних стопа простора.

У 1881 години Санитарска Комисија донела је важну одлуку: да све болеснике града Глазгоа лечи у својим (општинским) болницама *беслатно*, и без обзира *и на чије* стање и занимање. Овај је корак био и мудар и логичан. Јер, власт је имала законско право да силом уклони из куће тога и таквог болесника, па и да га нагна да се лечи; али није имала овлашћења да изнуди *наплату* за учињену услугу; нити је опет и право било да власт произвољно оцењује: ко треба да плати, а ко не, за добивено лечење. Сем тога, од огромног је значаја био и успех на *изједначењу* свију класа и *сталежа* на болесничкој постељи. Као што знамо, сиротињи и простоти нашој, мрско је било извлачење болесника и из најбедније му колебе; и прост народ је увек гледао на *оваке* мере санитарске као на најжрњу могућу *тиранију* и насиље власти, па се противу њих често бунио. Али, кад је чуо да се и „*господа*“ под истим болничким кровом лече — ма да за то ни најмање *нужде* материјалне немају — он је почео, па и *научио*, да гледа на целу ствар другим и бољим очима. Вера у ове установе тада брзо порасте, и *сиротиња* нарочито дође до *праведног схватања*: да болнице постоје и за њено добро, као год за добро сваког њеног *ближњег*.

Према изменама *закона о полицији* од године 1890, знатно је појачана власт полиције да *строго* поступају у свима *општем* *здравственим* питањима, као и у питању домова и станова који нису за становање. Нарочито је тада и тиме *власт* имала *настати*, да свака кућа добије *нужнике* у вези са водом за *испирање*, као и са *каналима*

који су нечистоту односили. Првих дана исте године (1890) донета је за Глазго и законска *уредба* о предупредним мерама противу *кужних болести*, а њоме дато *општинскоме* санитарету, односно његовој *комисији*, моћно оружје за благовремени проналазак прикривених и покривених *опасности* за здравље варошко. Тако исто, и *грађански закон* од године 1892 омогућио је добротворну контролу *шефа еснафа* над свима новим грађевинама варошким, с погледом на пространство им, на ваздух, на *светлост* и друге здравствене услове.

Што се даљег, као и дубљег, развоја нашег општинскога санитета тиче, о томе ћемо проговорити у засебним главама, а имено, и кад, будемо говорили о *превентивној* (предупредној) или инспекцијоној страни његовој, као и о лекарској или *болничкој* струци истог.

РАД ОДБОРА ОПШТИНСКОГ

РЕДОВНИ САСТ АНАК
20. Новембра 1901 год.

Председавао председник општине београдске г. Милован Р. Маринковић. Присутствовали чланови суда г.г. Владимир Лацковић. Од одборника били: г.г. А. Н. Кремановић, Богоје Јовановић, Јован Петровић, Р. Драговић, Сима Николић, Стојан Пајкић, М. Штрбић, Дамњан Стојковић, Ђока Тошић, Д. Тадић, Ив. Ивковић и Коста Др. Ризнић. Деловођ, Мих. М. Марјановић.

I

Прочитан је записник одлука седнице државне шеснаестог новембра тек. године и примљен без измена.

II

Одборник г. Раденко Драговић наводи, да је поодавно тражио, да се онај тротоар од цигаља пред зградом основне школе за савамалски крај, замени тротоарским плочама, те да на случај рђавог времена мимопролазећи а и деца не падају.

Пита председништво, шта је по томе општ. суд до сада предузимао и хоће ли председништво наредити, да се исти тротоар једном измени.

Председник је одговорио, да су за измену поменутог тротоара учињени сви предходни радови; да је израђен предмер и предрачун; али да је наступило зимње време те се тај посао не може у овој години извршити, а чим наступи лепо време с пролећа тај ће се посао међу првима извршити.

По саслушању тога одборник г. Драговић и одбор задовољили су се овом изјавом председника општине.

III

По прочитању акта управе града Београда и њених одељака АБр. 10706, 10718, 10719, 10732, 10737, којима се траже уверење о владању и имовном стању извесних лица, — одбор је изјавио:

Да су доброг владања и доброг имовног стања: Димитрије Мирковић, трговац и Радојица Радојичић, трговац; да су доброг владања и сиротног имовног стања: Тихомир Николић, Стојан Мијатовић хлеббар, Ђорђе Адамовић, Коста Галантић званичник, Миливој Тодоровић, Милован Стојановић, пензионар, Риста Влајковић, раденик, Живојин Алексић, Ђорђе Трипковић, лимар; да је добраг владања и средњег имовног стања: Ђорђе Грбић, бив. кафеџија; да су му непознати: Јеврем Анђелковић, кафеџија, Милош Гавриловић, Божа Даниловић, Мијило Ристић, Светозар Тирић, Милош Сладојевић, Драгољуб Јовановић, Љубисав

Личанин спекулант, Лазар Огњановић, служитељ, Коста Миљковић, благајник, Јосиф Шефер, Тома Бутковић, служитељ, Христина жена Томе Бутковића, служитеља и Живојин Зоргер, електричар.

IV

Председник износи одбору на мишљење молбу Лепосаве удове Николе Радојковића, бив. олд. трговца, којом тражи уверење о породичном односу.

По прочитању те молбе Ст.Бр. 2559, одбор је изјавио мишљење:

Да се молитељици може дати тражено уверење о породичном односу.

V

По прочитању извешћа економног одељења АБр. 10524 о државној лицитацији за издавање у концисију права на хватање и утамањивање мангуп и бесних паса и остали стрводерских радова, — одбор је решио:

Да се Јоци Јанковићу, олд. стрводеру, уступи у концисију за време од првог Јануара 1902 па до првог Јануара хиљаду девет стотина пете године право на хватање и утаманивање мангуп и бесних паса и остали стрводерски рад под прописаним погодбама и правилима прописаним за вршење овога посла с тим, да има права наплаћивати од приватних лица за изношење, дерање и закопавање угинуле крупне стоке као: вола, краве, коња, кобиле итд. по шест динара од комада; за изношење, дерање и закопавање угинуле ситне стоке, као: свинчета, овце, козе и т. д. по један динар; а да му општина плати за хватање и утамањивање мангуп и бесних паса по педесет пара динарских од комада.

VI

По прочитању извешћа и мишљења управе општ. трошарине АБр. 10576, по молби Николе Виторовића за повраћај трошарине на извезено грожђе ван трошаринског рејона, — одбор је решио:

Да се Николи Виторовићу врати из прихода трошаринског за ову годину наплаћена му општинска трошарина на две хиљаде и шест стотина килограма грожђа, колико је по том извезео ван трошаринског рејона, а по одбитку пет од сто (5%) државног процента, колико је београдска царинарница задржала за рачун државе приликом увоза ове количине грожђа у трошарински реон.

VII

По прочитању решења општинског суда од 15. Септембра тек. године АБр. 8927, — одбор је решио:

Да се Савки Г. Радовић, удови, Деспоту Стевановићу, бив. трговцу, Јованки Х. Јевтићки, удови и Перси Стојановић, удови, врати месечно издржававање, које су раније примали, а које им је овим решењем суда обустављено и да им се иста изда од дана од кога нису га примили, а такође да им се издаје и у будуће из буџетских партија из којих су га раније примали.

VIII

По прочитању мишљења општинског заступника АБр. 10604 по молби Фрање Козланског, бив. надзорника водоводне мреже, да му се изда неиздата му зарада, као надзорнику водоводне

мреже за време од 23 Јула па до 31 децембра 1899 године, — одбор је, — усвојивши разлоге изнесене у предњем мишљењу општинског заступника, решио:

Да се Фрањи Козланском, бив. надзорнику водоводне мреже, рачуна зарада, као надзорнику водоводне мреже у сто шесет и шест динара и шесет и шест парадин. месечно а за време од двадесет трећег Јула па до тридесет првог децембра 1899 године закључно и да му се на име исте из општинске касе, на терет општинске готовине, по добивеном зато надлежном одобрењу Господина Министра финансија, изда сума у осам стотина седамдесет и седам динара и седамдесет и четири парадин. колико му за то време припада, а која му у своје време није издата.

IX

По прочитању представке еснафа хлебарског АБр. 10500 по предмету одређивања цене хлеба, — одбор је решио:

Да се са разлога изнесених у овој представци еснафа хлебарског, у будуће, почев од 22. ов. месеца искључно, при одређивању цене хлеба додаје средњој цени пшенице срачунатој из средње цене на београдској берзи и овдашњој пијаци као којефицијенат број десет у место досадањег броја девет.

Да се еснаф од осталог тражења као неоснованог одбије.

X

Председник извештава одбор, да је на дневном реду „претрес извешћа комисије за проучење питања о утврђењу варошког рејона.“ Напази, да се мишљење комисије изјављено у овоме њеном извешћу не може никако усвојити, јер су ерества, којима општина располаже на уређење вароши не само недовољна за уређење вароши, ако би се њен рејон у половину проширио по предлогу комисије, него чак шта више нису довољна ни за уређење исте у досадашњим границама варошког рејона. Стога је мишљења да се остане при старим границама варошког рејона, јер то интереси вароши импративно налажу. Може неко рећи да општина тиме чини какву неправду онима грађанима, који су подигли зграде ван граница садањег варошког рејона али тај навод не може опстати, јер су њима у своје време објављене границе варошког рејона као и то, да постоји закон, по коме се зграде не могу подизати ван граница варошког рејона. Ако је коме учињена неправда она није учињена тима грађанима, већ су исти учинили вароши неправду подизањем зграда ван варошког рејона противно закону.

Сви, пак, који су подизали зграде ван рејона по одобрењу полицијске власти ограничени су у датим им дозволама.

Са наведених разлога предлаже, да границе варошког рејона остану онако како су раније надлежно утврђене.

Одборник г. Коста Др. Ризнић слаже се са гледиштем председника општине, јер је онима који су подизали зграде ван варошког рејона било познато, да је рејон утврђен и да се ван његових граница не могу подизати зграде и онда им не може бити нико крив што ће они имати штете, јер су се они сами њој изложили својом незаконитом радњом.

Најзад мисли, да се њима не може сметати да уређују крај вароши ван рејона у коме имају зграде, само не могу тражити од центра, од вароши у рејону, да им у томе помаже, а кад центар буде уређен како треба и снабдевен

свим потребама, онда их може примити у рејон и границе, рејона проширити. Тако се ради и у страном свету. Гласаће, да границе варошког рејона остану онако како су раније утврђене, а сем тога тражи да се границе варошког рејона обележе видним знацима.

Члан суда г. Владимир Лацковић не слаже се са гледиштем предговорника. Мисли, да би се општина, ако би оставила, да границе варошког рејона остану онако како су раније утврђене, с једне стране огрешила о оне сопственике имања, који су подигли зграда ван варошког рејона, а с друге стране усвајањем старог рејона она ипак не може питање о варошком рејону дефинитивно извести. Томе има вазда узрока, које сматра, да није нужно нарочито набрајати. Мишљења је, да би границе варошког рејона ваљало у неколико проширити и на тај начин изравнати интересе вароши са интересима сопственика зграда ван варошког рејона. Гласаће за проширење рејона.

Одборник г. Димитрије Тадић мисли да је ранијим својим говором довољно доказао да интереси вароши императивно налажу да се границе варошког рејона не проширују.

Овде сада хоће, да расправља питање, које су додирнули у својим говорима господи председник општине и члан суда г. Владимир Лацковић, а на име: да ли би се тиме, ако би се решило, да границе варошког рејона остану старе, коме учинила неправда. Он налази да се тиме не би наносила никаква неправда сопственицима зграда ван рејона, за то што су они радили противу постојећег закона, а противузаконном радњом не могу се стицати права. На против ако би општина проширила садање границе варошког рејона, онда би то значило, да општина газди једно своје раније решење на своју сопствену штету а на корист оних који су хтели на противузакони начин да се користе.

Уверава одбор, да Београд неће за 50 година оскудевати у плацевима ако остану границе рејона онако како су раније утврђене. Поред празних плацева у самом центру вароши у садањем варошком рејону, а нарочито поред Саве и Дунава има и сувише ненасељеног простора.

Налази да је паметније, да се Београд шири ка рекама, које поред њега теку него да се од њих измиче.

Кад се све то узме у обзир и кад се томе дода на који су начин сопственици зграда ван садањег рејона исте подигли, онда се нема разлога да се рејон проширује из каквих обзира према тим сопственицима на штету главне вароши а на корист истих до које они хоће да да дођу на противузакони начин.

Није за проширење рејона и гласаће да границе истог остану онако, како су раније утврђене.

Одборник г. Радењко Драговић мисли да ће ово што се сада ради остати само на хартији ако се што скорије не приступи уређењу вароши. Налази, да нису криви само сопственици зграда ван садањег рејона, већ да има кривице и до саме општине. Станови поред Саве и Дунава били су влажни. Општина се није старала да те крајеве уреди. Лекарци су саветовали грађанима да напуштају исте и да се повлаче на Врачар. На што се људи, који су им продавали земљишта по јевтинијој цени и тако се је створило оно што данас имамо. Општина треба прво да створи могућност, да се крајеви поред Саве и Дунава могу насељавати, а овако терати људе са Врачара у мочарне крајеве Београда не налази да је умесно.

Члан суда г. Владимир Лацковић налази да је овде у питању и трошарински рејон који по његовом мишљењу треба да се подударе са варошким рејоном.

Одборник г. Радењко Драговић сматра да трошарински рејон треба да је атар општински.

Председник општине објашњава, да је питање, које покреће г. Лацковић о трошаринском рејону локалне природе и да се трошарински рејон одређује по потреби. Сећа се да је трошарински рејон раније био Београдска улица и да је доцније према потреби одмакнут. Изузетка за оне ван варошког рејона не може бити. Трошарина вреди за атар општински. Одборници г. Стојан Пајкић, Михајло Штрбић и Богоје Јовановић су за то, да границе варошког рејона остану како је раније утврђено.

По саслушању свега тога, — одбор је са тринајест противу један гласова, — решио:

Да границе варошког рејона остану онако како су утврђене решењем општинског одбора од 14. фебруара 1890 године Г.Бр. 128 и од стране Министарства унутрашњих дела и грађевина, као што гласи акт господина министра грађевина од 6 априла 1890 г. Бр. 1445 упућен општинском суду.

Да општински суд проучи питање о томе на који начин да се границе варошког рејона обележе видним знацима, па да за то учини одбору предлог.

XI

За остале премете стављене на дневни ред за данашњу седницу и то: молба Паје Ненадовићке, због регулације, и предлог грађевинског одељења за регулисање нерегулисаних дела улице топличин венац; извешће економног одељења о држаним лицитацијама за издавање под закуп пиљарских и рибарских места, месарских дућана и пиљарских тезги на Цветном тргу; избор татора првви Светог Марка; решење у начелу: да ли да општина чисти улице и износи ђубре из свих зграда, или да се тај посао изда у концесију на 10 година и продужење претреса пројекта уредбе о трошарини града Београда, — одбор је решио:

Да се ставе на дневни ред за идућу седницу.

РЕДОВНИ САСТАНАК 23. новембра 1901 г.

Председавао председник општине београдске г. Милован Р. Маринковић. Приступили чланови суда: г.г. Владимир Лацковић и Драгутин Симић. Од одборника били: г.г. Спаса Илић, Р. Драговић, Ђока Тошић, Благоје Милошевић, Димитрије Миленковић, Стојан Пајкић, Ђ. Димитријевић, Миленко Стефановић, Мих. Михаиловић, Др. Јован Бурић, Дамњан Стојковић. Јован Илић и Коста Др Ризнић.

Деловођ, Мих. М. Марјановић.

I

Прочитан је записник одлука седнице држине двадесетог новембра тек. године и примљен без измена.

II

Одборник г. Јован Илић наводи, да се из записника прошлог састанка види, да је хватање и утамањивање паса и остали стрводерски рад издат у концесију од 1. јануара 1902 па до 1. јануара 1905 године. Не зна да ли је у условима прописаним за вршење тога рада предвиђено, да стрводер може хватати и таманити псе само ноћу, јер је стрводер досада хватао псе и дању до 9 часова пре подне. Дешавало се да стрводер ухвати какво псето баш у времену кад деца иду у школу, због чега се женска деца плаше; а у таквом случају настане плач деце и свет се скупи на то. Тако, да то личи на дивљаштво.

С тога тражи, да се стрводеру стави услов, да поменути посао врши само ноћу, ако му такав услов већ није стављен.

Председник је одговорио, да стрводер означени посао врши према правилима прописаним од санитарске власти и под прописаним погодбама од стране општ. суда. Да је поменути правилима, а и условима који су на основу истих прописани дато право Управи града Београда, да стрводеру одређује време када ће псе да хвата. То не зависи од општинског суда већ од полиције, општински суд може само по томе захтеву одборника г. Илића учинити Управи представку, да иста забрани хватање паса дању.

По саслушању тога, — одбор је примио к знању овај захтев одборника г. Илића и изјаву председника општине на исти.

III

Одборник г. Димитрије Миленковић пита председништво: је ли му познато, да општински лекари, вршећи са полицијском влашћу санитарски полицијски преглед радња које истом подлеже, кад прегледају момке истих радња наплаћују од истих таксу у пола динара. Таквих лица има у Београду на 5000 што значи да је сума која се на тај начин наплати по већа. Пита да ли се тај новац уноси у општинску касу као општински приход или га узимају лекари за себе. Ако стоји ово друго онда пита по коме законском пропису лекари наплаћују исту таксу у своју корист, кад исти имају од општине систематичну плату, а тај посао врше по службеној дужности.

Председник је одговорио, да му није познато, да лекари ову таксу наплаћују. Извидеће, да ли је исти и по коме законском пропису као и у чију корист наплаћују и о томе известити одбору једној од идућих седница.

По саслушању тога, — одборник г. Миленковић и одбор задовољили су се овом изјавом председника општине.

IV

По прочитању акта одељака Управе града Београда А.Бр. 10832 и 10833 којима се траже уверења о владању и имовном стању извесних лица, — одбор је изјавио:

Да су доброг владања и доброг имовног стања: Манојло Торбица, спедитер и Милутин Живић, трговац; да је доброг владања и средњег имовног стања: Гаврило Стојковић, магационер; да су му непознати: Светозар Илић, кројач, Јован К. Јанковић, бакалин, Милан Костић, дреер, Љубомир Недељковић, вратар, Јеврем Величкивић, кафедија, Живота Маринковић, тргов. помоћник, Ђорђе Радојевић, служитељ и Радисав Ј. Пејић, магационер; да су доброг владања и сиротног имовног стања: Алекса Костић, обућар, Живко Крстић, камердинер, Коста Ђокић, опанчар, Величко Милчевић, служитељ, Миладин Гагић, спедитер и Видоје Албала, спедитер.

V

Председник износи одбору на мишљење молбу Чедо Марковића, бив. чиновника, којом тражи уверење о породичном односу.

По прочитању те молбе Ст.Бр. 2566, — одбор је изјавио мишљење:

Да се молиоцу може дати тражено уверење.

VI

По прочитању извешћа економног одељења А.Бр. 10649 и 10705 о држаним лицитацијама за издавање под закуп општинских месарских дућана и пиљарских тезги у великој згради на Цветном тргу, — одбор је решио:

Да се држе понова лицитације за издавање под закуп ових општинских добара, пошто су добивене цене и одвише ниске.

VII

По прочитању извешћа економног одељења АБр. 10650, о држаној лицитацији за издавање под закуп неизданих пиљарских и рибарских дућана на Цветном тргу, — одбор је решио:

Да се пиљарски дућани на Цветном тргу, под бр. 10 изда под закуп под прописаним погодбама а за време од првог јануара хиљаду девет стотина друге па до првог јануара хиљаду девет стотина треће године Лазару Дамњановићу, олд. пиљару, по закупну годишњу цену од две стотине четрдесет и један динар, а да се за издавање под закуп осталих неизданих под закуп пиљарских и рибарских дућана на Цветном тргу држи понова лицитација, пошто су добивене цене сувише ниске.

VIII

По прочитању акта протопрезвитера града Београда АБр. 10622, — одбор је решио:

Да тутори цркве Светога Апостола Евангелиста Марка буду за 1901 годину и то:

Главни Светозар Ђорђевић, трговац, у улици Краља Александра, а помоћници: Тихомир Дулић, економ и Тодор Трифуновић, сараћ.

IX

По прочитању акта пореског одељења за град Београд АБр. 10882 и молбе Радована Суботића, бравара АБр. 10906, — одбор је решио:

Да члан пореског одбора за занатлиске и остале радње за разрез пореза за идућу трогодишњу периоду за године 1902, 1903 и 1904 буде Михаило В. Радивојевић, олд. столар, на место раније изабраног Милана Марковића, столара, који по чл. 88. зак. о непосредној порези не може бити члан истог одбора, а да заменик члана истог одбора буде Коста Т. Јовановић, бравар на место раније изабраног Радована Суботића, бравара, који је на ову дужност поднео оставку.

X

По прочитању реферата економног одељења АБр. 10582, одбор је решио:

Да се изношених двадесет и три шибера, осамнаест блуза, петнаест капута, једанаест прсника, двадесет и троје панталоне и тридесет и две капе — качкете општинских пожарника, позорника и служитеља расходују као изношени и поделе међу најсиромашније општинске чистаче и друмаре.

XI

По прочитању молбе Цаје Ненадовићке АБр. 9278 којом моли да се изврши регулација улице Топличин венац пред њеним имањем, које у истој постоји, као и по прочитању извешћа грађевинског одељења АБр. 10535 по истом предмету, којим предлаже, да се изврши регулација улице Топличин венац не само пред имањем Цаје Ненадовићке, већ и пред имањима Романовића и масе Петра Миленковића и да се на тај начин регулише цео нерегулисани део улице Топличин венац, — одбор је решио:

Усваја се предњи предлог грађевинског одељења. Да се у цели експропријације за регулисање не регулисаног дела улице Топличин венац сходно закону процени земљиште и зграде Цаје Ненадовићке, Романовић и масе Петра Миленковића, које се према регулационом плану има олузети за регулисање нерегулисаниог дела улице Топличин венац и даље сходно закону поступи.

XII

Одборник г. Коста Др. Ризнић, тражи, да се од сопственика имања у улицама, које чине раскреницу на Варош-капији, а које се према ранијем решењу одбора имају нивелисати и калдрмисати, узме изјава, да неће тражити никакву накнаду штете, ако им се имања услед тога одкопају или заспу.

Председник је изјавио, да општински суд то већ чини.

По саслушању тога, — одбор је примио к знању ову узјаву председника општине.

XIII

Председник извештава одбор да је на дневном реду: решење у начелу: да ли да општина чисти улице и износи ђубре из свих зграда, или да се тај посао изда у концесију на 10 година. Објашњава одбору, шта је руководило суд, да ово питање изнесе одбору на решење.

Одборник г. Ђорђе Димитријевић не зна од куда то сад, да суд износи пред одбор на решење ово питање, кад је у пројект општ. буџета за идућу годину стављен издатак на одржање чистоће у вароши, па чак предвиђен отуда и приход. Пита, да ли је општински суд добио за то какву понуду. Мишљења је, да би било неумесно ово питање још вечерас решити.

Председник је одговорио, да општински суд за сада нема за то никакву понуду. Да је доиста у пројект општинског буџета за идућу годину стављен повећи издатак на одржање чистоће у вароши а исто тако, да је предвиђен отуд и извесан приход. Тим самим није решено и питање о рационалном одржавању чистоће у вароши. Општински је суд увидео, да је начин на који се до сада одржавала чистоћа у вароши неподесан и да се на исти тешко може одговорити потреби. С тога је прибрав податке о томе, на који се начин то ради у страном свету. Будимпештанска је општина тај посао издала у концесију, а само у једном делу вароши у Будиму одржава чистоћу у режији, али и то се је показало непрактично.

Да би општински суд могао даље да проучи поменуто питање изнео је одбору, да реши у начелу: да ли, да општина и даље чисти варошке улице и износи ђубре из свих зграда или да се тај посао изда у концесију на 10 година.

Ако одбор реши у начелу, да се овај посао изда у концесију на 10 година, онда би општ. суд имао да пројектује погодбе за вршење тога посла као и правила за исти рад, а сем тога и тарифу по којој би се такса за чистење наплаћивала.

Одборник г. Ђорђе Димитријевић пита, да ли општина има ослонца у закону да примора приватне да плаћају таксу која се прописе за чистење и изношење ђубрета. Председник одговара, да би се то регулисало правилима која би се прописала у споразуму са државном влашћу.

Одборник г. Коста Ризнић слаже се са гледиштем председништва и жели да се то питање одмах реши. Да се образује комисија, која би прописала погодбе и правила за вршење истог посла као и тарифу таксе која би се за чистење имала плаћати.

По саслушању свега тога, — одбор је у начелу решио:

Да се чистење варошких улица и износ ђубрета из свих варошких зграда изда у концесију на десет година.

Да општински суд пројектује погодбе, под којима би се исти посао у концесију издао и правила за вршење истог посла као и тарифу за наплаћивање таксе за чистење и исти пројект изнесе одбору на утврђење, а док се исти посао не изда у

концесију, да га општина врши на досадањи начин.

XIV

За остале предмете стављене на дневни за данашњу седницу и то: извештај одборске комисије за састав пројекта општинског буџета за идућу годину и продужење прегреса пројекта уредбе о трошарини града Београда, — одбор је решио:

Да се ставе на дневни ред за идућу седницу.

РЕДОВНИ САСТАНАК

27. Новембра 1901 год.

Председао председник општине г. Милован Р. Маринковић. Присуствовао члан суда г. Владимир Лацковић. Од одборника били г.г. Ђ. Соколовић, Дамњан Стојковић, Љуба Дојчиновић, Богоје Јовановић, Бока Тошић, Стојан Пајић, Дим. Миленковић, Јанаћ М. Јанковић, Н. Спасић, Мих. Михайловић, Јован Петровић, Сима Николић, Ив. Јивковић, Миленко Стефановић Спаса Илић, Т. Митић, Р. Драговић, Благоје Милошевић, М. Савчић, М. Штрбић, Ђ. Димитријевић, Д. Тадић, П. Ђорђевић, Јов. Илић, Петар Новаковић, Др. Јован Ђурић, Манојло Кљидис и Милутин Степановић.

Деловођ, Мих. М. Марјановић.

I

Прочитан је записник одлука седнице држане двадесет трећег новембра тек. године и примљен без измена.

II

Одборник г. Никола Спасић наводи да није био у седници одборској, када је стрводерски посао дат у концесију те не зна под каквим је погодбама исти посао дат у концесију.

Жели да зна, да ли концесионар сме да хвата и оне велике псе који са литром на врату комотно скитају по вароши. Ако је стрводер у томе условима ограничен молио би да се истом допусти, да исте псе може хватити.

Председник је одговорио, да стрводер има права, да ухвати свако псето које на улици буде нашао па ма имало оно литар са марком или не имало. Само што време за хватање паса одређује Управа града Београда, а општински ће суд чинити Управи у своје време потребне представке по тој ствари.

По саслушању тога одбор је примио к знању ове изјаве одборника г. Спасића и председника општине.

III

Одборник г. Михаило Михайловић не слаже се са решењем одбора, донесеним у прошлој седници, да се чистење варошких улица и износ ђубрета из свих зграда изда у концесију. Налази да је време концесије од десет година дуго, пошто ће се увођењем канализације решити о изношењу ђубрета из варошких зграда. С тога тражи, да се рок ове концесије смањи на време до увођења канализације.

Председник на предњу реч одборника г. Михайловића изјављује, да је питање о коме је реч само у начелу решено и да ће се исто поново изнети одбору на коначно решење, кад општински суд изради потребне пројекте, у којима ће се предвидети и то, шта ће се овом концесијом бити на случај увођења канализације, а дотле ће се одржавање чистоће у вароши вршити на досадањи начин.

По саслушању тога, — одбор је решио:

Да се пређе на дневни ред.

IV

По прочитању акта Управе града Београда и њених одељака АБр. 10926, 10938, 10949 и 10953, којима се траже уверења о владању и имовном стању, — одбор је решио:

Да су доброг владања а сиротног имовног стања: Илија Талви, трговачки помоћник, Владисав Илић, трговац, Михаило Ј. Матић, чинов. управе монопола, Миливоје Бођански, фактор, Јован Маринковић, чиновник фабрике дувана, Витомир Милојевић, чиновник управе монопола, Тоша Предић, агент, Милан Ж. Борђевић и Алекса Богдановић; да су доброг владања и доброг имовног стања: Радивоје Т. Борђевић, воскар, Војислав Милетић, кафеџија и Коста Глишић, трговац; да је доброг владања и средњег имовног стања: Љубомир Митровић, кожар; и да су му непознати: Лука Андрејевић, трговац, Витомир Николић, бив. чиновник, Драгутин Ж. Лазаревић, Милан Предић, шегрт, Петар О. Миленковић, књиговођа, и Сретен Марић, бив. поштар.

V

По прочитању акта управе општинске трошарине АБр. 10914, којим сироводи суду молбу Станише Гвозденовића, позорника општинске трошарине за одсуство, — одбор је решио:

Одобрава се Станиши Гвозденовићу, позорнику општинске трошарине двадесет дневно одсуство од дужности, ради наведене цељи које ће му се рачунати од дана када га буде употребио.

VI

По прочитању извештаја одборске комисије за састав пројекта општинског буџета за идућу 1902 годину АБр. 10915, — одбор је решио:

Прима се у начелу овај извештај буџетске комисије с тим да се претресу истог у појединостима приступи у идућој седници.

VII

Председник извештава одбор, да је на дневном реду избор два општинска лекара. Ну пре него би се приступило избору истих претвара седницу у конференцију. После краћег конференсања отвара поново седницу и износи одбору на решавање исти предмет.

Прочитан је извештај шефа општинских лекара, састављен на основу решења општинског одбора од 2. новембра тек. године АБр. 10360, којом предлаже, да се за два општинска лекара изберу двојица између осам у извешћу именованих од дванаест пријављених кандидата за општинског лекара, а између ових осам првенствено Др. Момчило Ивковић, лекар хирушког одељења опште државне болнице и Др. Драгутин В. Живадиновић, приватни лекар из Београда.

Председник општине у име општинског суда а на основу члана 66. тач. 10. зак. о устројству општина и општинских власти предлаже одбору, да изволе за два општинска лекара изабрати Др. Момчила Ивковића и Др. Драгутин В. Живадиновића, које је шеф општ. лекара предложио првенствено за избор,

Одборник г. Димитрије Миленковић тражи да се пре него се приступи избору општинских лекара прочитају молбе и осталих пријављених кандидата за општинског лекара, који нису именовани у поменутом извешћу шефа општ. лекара. Одбор усваја овај захтев одборника г. Дим. Миленковића и читају се поменуте молбе.

По прочитању истих молби одборник г. Манојло Клидис предлаже да се усвоји предлог општинског суда јер урадити другачије значило би не бити доследан ранијој одлуци.

Одборник г. Милуштин Стефановић тражи да се тајним гласањем изврши избор два општинска лекара између предложених кандидата у извешћу шефа општинских лекара.

Председник општине признаје одбору право да води старање о томе: ко ће бити општински лекар, али сматра, да је и општински суд који са општинским лекарима ради такође позван: да води бригу о томе ко ће за општинског лекара бити изабрат и да ли он са изабратим лекаром може радити. То је имао у виду и законодавац, кад је општинском суду тачком 10. чл. 66. зак. о устројству општина и општ. власти дао право предлагања. По том основу суд и предлаже одбору за општинске лекаре напред именовано два кандидата. Ако одбор жели да гласа тајно за предложена два лица посебице, он нема ништа противу тога.

Одборник г. Пера Борђевић предлаже да се гласа тајно за сваког посебице од предложена два кандидата од стране општинског суда, па ако који од истих не добије довољан број гласова онда да се избере друго лице од осталих предложених кандидата у извешћу шефа општ. лекара.

Одборник г. Димитрије Миленковић тражи да председништво стави на решење: да ли да се гласа прво по предлогу општинског суда, па ако исти буде одбачен онда да се од свију пријављених кандидата изберу два за општинске лекаре или да се одмах без обзира на предлог општинског суда приступи избору два лекара између свију пријављених кандидата.

Одборник г. Пера Борђевић понова предлаже да се гласа посебице за сваког од судом предложена два кандидата.

Одборник г. Др. Јован Ђурић предлаже, да се прво гласа по предлогу општинског суда.

Одборник г. Миленко Стефановић предлаже да се усвоји предлог општинског суда.

После свега тога одбор је решио: да се тајно гласа по предлогу општинског суда, изабравши за прикупљање и пребројавање гласова одборнике г. г. Др. Јована Ђурића и Михаила Михаиловића.

Председник објављује да ће гласање бити овако: ко је за предлог општинског суда гласаће, односно написаће на гласачкој листи „за“ а ко је против истог предлога гласаће односно написаће на гласачкој листи „против.“

За овим је приступљено тајном гласању и по прикупљеним и пребројаним свима гласовима нађено је, да је за предлог општинског суда: да општински лекари буду Др. Момчило Ивковић, лекар хирушког одељења опште државне болнице, и Др. Драгутин В. Живадиновић, приватни лекар из Београда, — гласало седамнаест а противу истог предлога дванаест чланова одбора а да се је један уздржао од гласања.

Према оваком исходу гласања, — одбор је са седамнаест противу дванаест гласова — један се уздржао од гласања, — решио:

Да општински лекари буду: Др. Момчило Ивковић, лекар хирушког одељења опште државне болнице и Др. Драгутин В. Живадиновић; приватни лекар из Београда. Да општински суд исте у дужност општинских лекара уведе по добивеном за то надлежном одобрењу господина министра унутрашњих дела.

VIII

Председник извештава одбор, да је на дневном реду извешће одборске комисије за састав пројекта програма општинских радова за 1902 годину.

Прочитан је исти извештај АБр. 10961.

Председник објашњава, да је комисија у програму општинских радова за идућу годину предвидела подизање зграде за основну школу на Савинцу место подизања исте зграде за основну школу за савски крај. Комисију је руководило, да тако уради то: што је основна школа за савски крај смештена у општинској згради,

док су основне савиначке школе смештене по приватним зградама, за које општина плаћа грдне кирије, а међу тим зграде које су за то употребљене и поред тога нису за ту потребу подесне.

На овај начин комисија је сматрала, да ће општина постепено из својих редовних прихода подићи потребне школске зграде и то прво у деловима варошким, где општина за то нема никаквих својих зграда па по том и у осталим.

Одборник г. Никола Спасић пита колики је капитал цркве Св. Николе и на шта се исти употребљава. Наводи, да му је свештеник исте цркве говорио, да би се са капиталом исте цркве могла подићи школа за тамошњи крај вароши само кад би општина за исту школу дала земљиште.

Председник одговара, да је испочетка приход исте цркве уложен у општинску касу, али да је доцније то одузето од општине и да капиталом исте цркве рукују сада туктори сходно закону о црквеним властима. Да се капитал исте цркве по поменутом закону не може употребљавати на подизање зграда за основне школе. Дознао је да је ктиторка исте цркве завештала 500 дуката на одржање исте цркве и један од извршиоца њене последње воље изјавио му је да ће се односно овог завештања поступити по жељи завештатељке.

Одборник г. Раденко Драговић из прочитањем извешћа комисије види, да је мала пажња поклоњена уређењу Св. Никољског трга и улица око царинарнице. Сем тога из поменутог извешћа види, да је напуштена мисао за подизање основне школе за савски крај и да је у програм општинских радова за идућу годину стављено грађење зграде за основне школе на Савинцу. Међу тим је зграда, у којој је сада смештена основна школа савског краја испод сваке критике. Да је эта зграда неподесна за основну школу и убитачна по здравље деце која се у њој уче утврдио је и изасланик министарства просвете и црквених послова поодавна, па се ипак поред тога ни до данас друга зграда за исту школу не подиже. Кад се увиди да је зграда у којој је касарна ноћних стражара неподесна, тражи се подеснија; ова је школска зграда гора и од таквих зграда па се ипак не замењује другом. Тражи да се питање о избору места за подизање зграде за исту школу најскорије оконча и да се приступи подизању зграде за исту школу.

Одборник г. Милош Савчић наводи, да се питање о подизању зграда за основну школу за савски крај повлачи пред општином од пре 7 година и до сада није решено. Међу тим се од решења истог одустаје па се приступа решењу да се подигне зграда за основне школе на Савинцу. Она деца на Савинцу и ако немају подесне школске зграде имају бар чист ваздух. А зграда за савску школу гора је и од оних на Савинцу а поред тога деца која се у истој уче немају ни чиста ваздуха. Тражи да се у програм општинских радова за идућу годину стави подизање зграде за основну школу за савски крај. Сем тога из извешћа комисије види, да у истом није предвиђено регулисање, нивелисање и калдрмисање улице испод позоришта. Та је улица врло мало насељена, а то долази отуда, што је неуређена, па нико у истој неће да подиже зграде. С тога да би се омогућило насељавање исте улице тражи, да се у идућој години изврши регулисање, калдрмисање и нивелисање исте улице.

Одборник г. Борђе Димитријевић и ако је из тога дела вароши, ипак налази да је извршење оних радова, које је комисија унела у програм општинских радова за идућу годину прече од свију осталих многобројних прешних општинских радова па и регулисање и калдрмисање ове улице за коју одборник г. Савчић тражи да се

О Б Ј А В А

у идућој години регулише, нивелише и калдрмише. Комисија је се при саставу овога пројекта програма општинских радова за идућу годину руководила финансијском могућношћу и најпречим потребама, па је наша да се у идућој години изврше они општински радови који су означени у овоме извешћу комисије. Комисија је имала у виду још многе друге прешне варошке потребе, али се оне морају одложити за доцније. Није никако за регулисање, нивелисање и калдрмисање које г. Савчић тражи, а за изостављање извршења каквог другог посла који је комисија предвидела.

(Свршиће се).

О Б Ј А В А

Пошто одбор општински није одобрио ни друге лицитације држане на дан 15. и 16. новембра тек. год. за издавање под закуп **месарских дућана** у великој згради и **пиљарских и рибарских** ван велике зграде под бр. 7, 11, 15, и 16, и **пиљарских тезги** у великој згради, све на **Цветном тргу**, то ће суд општине београдске поново ова своја добра путем јавне усмене лицитације под закуп издавати то:

На дан 7. децембра т. г. од 2 до 5 сати после подне месарске дућане под бр. 1, 2, 3 и 4, у великој згради, и пиљарске и рибарске дућане под бр. 7, 11, 15 и 16, ван велике зграде на Цветном тргу; и

На дан 8. децембра т. г. од 2 до 5 сати после подне пиљарске тезге у великој згради на Цветном тргу.

Кауција је за месарске дућане по 100, за пиљарске и рибарске по 20, а за тезге по 15 динара.

Ближи услови могу се видети у канцеларији економног одељења суда општинског сваког радног дана за време канцеларијско и при лицитацији.

Лицитације ове држаће се у кафани код „Сложне браће“ на Цветном тргу.

Од стране суда општине београдске 29. Новембра 1901. год. АБр. 10649, 10650 и 10705, у Београду.

О Б Ј А В А

Пошто ни на трећој расписаној лицитацији за издавање под закуп права **узимања и продавања цубока**, од стока која се коље на општинској кланици није било лицитаната, то ће суд општине београдске понова на дан 14. децембра тек. год. од 2 до 5 сати после подне, путем јавне усмене лицитације издавати под закуп ово своје право.

Лицитација ће се држати у канцеларију економног одељења суда општинског.

Кауција је 3000 дин., у готовом новцу или у срп. држав. хартијама од вредности.

Ближи услови могу се видети у поменутој канцеларији сваког радног дана за време канцеларијско и при лицитацији.

Од стране суда општине београдске 30. новембра 1901 год. АБр. 11054 у Београду.

Пошто на дан 1. Децембра тек. год. није било лицитаната, да би се могла извршити лицитација за издавање у концесију **права на пражњење нужника и помијара**, то ће суд општине београдске, поново на дан 29. Децембра тек. год. од 2 до 5 сати после подне држати јавну усмену лицитацију за издавање овог права у концесију.

Лицитација ова држаће се у канцеларији економног одељења суда општинског. Кауција је 3000 динара у готовом новцу или у срп. држав. хартијама од вредности.

Ближи услови могу се видети у поменутој канцеларији сваког радног дана за време канцеларијско и при лицитацији.

Од стране суда општине београдске 5. Децембра 1901 год., АБр. 11170. у Београду.

О Б Ј А В А

Пошто ни на другој лицитацији држаној за издавање под закуп **преноса угља и осталих водоводних потреба на Беле воде** није било лицитаната, то ће суд општине београдске поново на дан 28. Децембра т. г. од 2 до 5 сати после подне држати јавну усмену лицитацију за издавање под закуп овог преноса.

Лицитација ова држаће се у канцеларији економног одељења суда општинског.

Кауција је 500 динара у готовом новцу или у срп. држав. хартијама од вредности.

Ближи услови могу се видети у поменутој канцеларији сваког радног дана за време канцеларијско и при лицитацији.

Од стране суда општине београдске 5. Децембра 1901 год. АБр. 11258, у Београду.

К О Н К У Р С

У општини београдској упражњено је место **управника општинске трошарине**.

С тога суд општине београдске овим позива сва лица, која испуњавају све оне погодбе, које су ниже изложене, а желе да конкурирају на ово место, да му поднесу своје пријаве са потребним документима до 15. децембра тек. године закључно.

Плата је управника трошарине до 4080 динара на годину с правом на тантијему од 0,50% од чистог прихода ван царинарнице у суми до 5000 динара на годину.

Управник општинске трошарине може бити само онај, који испуњава ове погодбе:

а. да је рођен или природен Србин;
б. да је потпуно здрав;
в. да је школски образован т.ј. да је изучио правни или који други факултет или вишу трговачку школу (академију) код нас или на страни.

г. Лице које има напред изложене погодбе, треба да је поред тога провело у државној служби или управљало каквим домаћим новчаним заводом или индустријским предузећем најмање десет година и уз то да је признато као енергичан службеник.

д. Изабрато лице поред тога што треба, да има напред изложене погодбе мора приликом пријема дужности положити и кау-

пију у (8000) осам хиљада динара, која може бити у готовом новцу или државним хартијама од вредности или интабулацији на I степен на непокретно имање у Београду, које мора бити осигурано, ако на истом постоје зграде, и имати најмање два пут онолику вредност за колику се суму у кауцију залаже, а коју ће одредити комисија, од три члана, коју општински суд за то буде одредио.

Грађанству београдском

Суду општинском представљено је да се често дешава, да поједини димничари који нису од одбора ово општинског избрати према правилима о уређењу еснафа димничарског за димничаре у Београду или нису помоћници ових, представљајући се за димничарске мајсторе за дотични квартал или њихове помоћнике, бесправно прегледају димњаке на варошким зградама и том приликом разним предметима запушавају чиме с једне стране излажу грађане штети, што морају да плаћају да им се димњаци услед тога чисте или пале, а с друге стране, доводе у сумњу исправност димничара за дотични квартал или његових помоћника при вршењу димничарског посла.

Да би се то избегло суд општине београдске позива београдске грађане, да ни под каквим условом ни једном димничарском мајстору или димничарском помоћнику, који нема при се би уверење од димничара за дотични квартал да је његов помоћник, не допуштају, да им прегледа и чисти димњаке.

Димничарима, који су на основу напред поменутих правила од одбора ово општинског избрати наређено је, да своје помоћнике легализују потребним уверењима.

Од одбора ово општинског избрати су раније за димничарске мајсторе у Београду и то:

1. За квартал варошки Ламберт Клузачек, старији;
2. За квартал теразијски Сима Бркић;
3. За квартал врачарски без Милоша Великог улице с обе стране од кафане Лондона до краја: Марија Алексић, удова;
4. За квартал палилулски Алекса Дебељевић;
5. За квартал дорћолски Риста Милишић;
6. За квартал савамалски са Милоша Великога улицом с обе стране од кафане Лондона до краја Ђорђе Дебељевић; и
7. За Топчидер и његов рејон Коста Васиљевић.

Сваки грађанин који примети какву неисправност код димничарског мајстора за дотични квартал или код његових помоћника при вршењу димничарског посла позива се да то одмах достави општинском суду, како би исти са дотичним димничаром надлежно поступио.

Пошто је ово у интересу грађанства, то се општински суд нада, да ће се оно радо одазвати овоме позиву суда ако не жели да носи рђаве последице од неуредности димничара при вршењу димничарског посла.

Од суда општине београдске 10. новембра 1901 г., АБр. 10224, Београд.